

Legendary Leadership

פרשת פנחס תש"פ

NUMBERS

PARASHAS PINCHAS

27 / 12-20

¹² HASHEM said to Moses, "Go up to this mountain of Abarim and see the Land that I have given to the Children of Israel. ¹³ You shall see it and you shall be gathered unto your people, you, too, as Aaron your brother was gathered in; ¹⁴ because you rebelled against My word in the Wilderness of Zin, in the assembly's strife, to sanctify Me at the water before their eyes. They were the waters of strife at Kadesh, in the Wilderness of Zin."

¹⁵ Moses spoke to HASHEM, saying, ¹⁶ "May HASHEM, God of the spirits of all flesh, appoint a man over the assembly, ¹⁷ who shall go out before them and come in before them, who shall take them out and bring them in; and let the assembly of HASHEM not be like sheep that have no shepherd."

¹⁸ HASHEM said to Moses, "Take to yourself Joshua son of Nun, a man in whom there is spirit, and lean your hand upon him. ¹⁹ You shall stand him before Elazar the Kohen and before the entire assembly, and command him before their eyes. ²⁰ You shall place some of your majesty

2

16. אֱלֹהֵי הַרוּחַ — God of the spirits. Of all the ways Moses could have addressed God, he chose this one. Instead of referring to God's omnipotence or wisdom, he spoke of God's knowledge of the intricacies of the human mind and personality, of God's knowledge that every person has his own virtues and foibles, and that the best way to lead is to understand the needs of every follower. Moses thus implied that the sort of leader he wanted to succeed him was one who, as much as humanly possible, embodied these Divine characteristics so as to accommodate the individuals who comprise the nation (Rashi).

5

234 / Inspiration and Insight R. Segal

Midrash Rabbah tells of the qualities that deemed Yehoshua worthy of his awesome role:

The Holy One said to Moshe: "Yehoshua has served you exceedingly and honored you exceedingly; he would arise early and remain late in your study hall; he would arrange the benches and spread out the mats. Since he served you with all his ability, it is fitting that he serve Israel, for he should not forfeit the reward due

him. Designate Yehoshua the son of Nun [as your successor], to fulfill that which is written (Mishlei 27:18), 'He who guards the fig tree shall eat its fruit'" (Bamidbar Rabbah 21:14).

מורכבי

פנחס

ברכת

שנב

3

המעמיק יווכח, כי יש כאן גילוי שמימי במהותו של מנחג. עיינו נטו מן הראיה התורתית הצרופה. לנו נדמה, כי כשחפצים לבחור מנחג, יש להתחשב בכושרו ובמוכשרותו לתפקידים הנכונים לו, וכי יש, לפי זה, להסתכל בכל מה שנראה בעיני הבשר שלנו ככשיר למלחמות, להוראה, למנהיגות, כפי שכל זה משתקף מתוך גלגלי עיינו.

האמת היא, שהדגם של משה רבינו, הוא אמת המדה התורתית.

• לא אל הנראה לגלגלי עיינו כ"מתאים", צפתה תקוותו של משה רבינו, אלא אל הראוי להיות ממשיכו. זהו דגם האישיות המתאימה. כך יראה מנחג ישראל.

4 מנחג 3 יור' ס' כ"ה

בפנים אחרות נדרשת התיבה "לאמר" בפי בעל "קדושת לוי". הוא מבאר שבקשת משה, רעיא מהימנא, לא לדורו בלבד התכוונה, אלא אף לדורות הבאים. כשם שהשפעת משה רבינו חרגה בהרבה מעבר לגבולות דורו, והתפשטות כוחו הינה בכל דור ודור, אף משאלתו זו לא הצטמצמה לאותה שעה, אלא הקיפה את כל העתים.

* "לאמר" - לכאורה הוא מיותר, כי למי יאמר? רק באמת שמשה ביקש זה שהשי"ת יעמיד מנחג טוב על ישראל. ולא על דורו בלבד ביקש, רק ביקש על כל הדורות הבאים. וזהו "לאמר", לכל הדורות הבאים ביקש בן.

אש תמיד

שצד 5 זכרון

וצריך ביאור מה שייכות יש בין סידור הספלים ופריסת המחצלות בבית המדרש, להנהגת העם, ושמחמת כן היה נחשב יהושע "נוצר תאנה יאכל פריה".

עוד יש לעיין בלשון הפסוק מהו שכתוב "נוצר תאנה יאכל פריה", מדוע לא כתוב בלשון פשוטה יותר, "זורע תאנה יאכל פריה", ומהו לשון "נוצר".

6

הנצח תאנה יאכל פריה, "He who guards the fig tree shall eat its fruit." In the case of other species in Eretz Yisrael, all the fruits on an individual tree become ready for picking at roughly the same time; a farmer can harvest the crop of that tree and put it out of mind until the next year. Figs, however, ripen at different intervals even on the same tree. Each fig must be examined and picked separately. The study of Torah, too, requires careful attention to each aspect of the Halachah, and it requires the patience to ponder and delve into each point. A proper understanding of the laws and their nuances and corollaries will not come all at once; as one's perception ripens, his comprehension deepens, and even what he once thought he knew takes on new dimensions and reveals new meanings and applications.

Yehoshua attached himself to his teacher, Moshe Rabbeinu, unremittingly for forty years, never leaving his side, never letting a word of the teacher escape the ear of the disciple. Yehoshua understood that the fruits of Torah ripen at different times, so he was always ready to pluck them lest he miss even one fruitful teaching through inattentiveness or absence. He who guards the fig tree shall eat its fruit.

In the Midrash Tanchuma, Pinchas 11, Chazal expound on the significance of the fig tree and its apparent relationship with Yehoshua as Moshe's successor. The fruits of other trees - such as olive, grape and date - are usually harvested all at once. The entire tree ripens at an equal pace. The fig tree is different. Its fruit ripens individually over time, so that it might take weeks until an entire fig tree is harvested. Torah study and achievement are very much like the ripening/harvesting process of the fig tree. One does not become a talmid chacham, Torah scholar, in one sitting. It takes diligence, toil and patience to accumulate the multi-faceted knowledge related to Torah. Slowly, the yedios, pieces of knowledge, germinate and grow in one's mind.

9

ומבואר בזה דבר נפלא, דוקא מי ששומר על התאנה הוא זה ששיין אליה וזוכה לאוכלה יותר ממי שזרע אותה, כי הזורע עשה אמנם מעשה זריעה ובזכותו גדלה התאנה, אבל בלי שהיו שומרים את התאנה לא היתה זריעתו מועלת במאומה, לכן דוקא אותו ששומר על התאנה, נוצר תאנה, הוא יאכל פריה.

הוא הדין מי ששומר את מקום התלמוד, ואת בית הועד לחכמים ומשכים ומעריב לבית המדרש, השקעתו תמידית ובלתי פוסקת, והוא שומר על תלמודו ומגן עליו מפני רעלים ומזיקים, הוא זוכה לתורה

ולהנהיג את כלל ישראל, לא מספיק רק לזרוע בשביל זה, אלא צריך לחבב את התורה ולייקר את לומדיה ולשמור את בית המדרש שהוא מקום לימוד התורה, והשמירה צריכה להיות בלתי פוסקת כדי שלא יאבד ממנו, ועל זה נאמר המשל: "נוצר תאנה יאכל פריה".

10 תצב

שפתי חיים

הרבה שרתך יהושע... מפרד הספסלים ופורם את המחצלאות

חז"ל אמרו ילק"ש במדבר רמו תשעו) "אמר לו הקב"ה משה לא כמו שאתה סבור אין בניך יורשין את מקומך אתה יודע שהרבה שרתך יהושע והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך לסדר הספסלים ופורם את המחצלאות הוא יטול שררות לקיים מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה", יהושע קיבל את שכרו להיות מנהיגם של ישראל על סידור את הספסלים ופרס את המחצלאות שיוכלו ללמוד תורה בלא הפרעה.

לכאורה כשמחפשים אדם הראוי לתת לו את תפקיד הנהגת ישראל צריך לחפש אדם שיש לו כח של שלטון ומנהיגות, והנה נבחר דוקא יהושע שהצטיינותו לא היתה בדמות של מנהיג אלא בזה שהיה משרת משה, ומשרתם של בני הישיבה, לא בו אפילו לעבודה פשוטה כשמשות, לסדר ספסלים ולפרוס מחצלאות, האם בשביל כך הוא יהיה יותר ראוי מבני משה?

נמצינו למדים יסוד גדול, מה סיגל את יהושע לתפקידו המסירות שלו למשה רבינו ולמקום התורה. עצם הדבר שהיה משמש גדול הדור

כמשה זה עדיין אינו מבטא את מעלת ההתבטלות שלו, כי יתכן שעשה זאת משיקולי כבוד, אך ע"י שמלכד שימושו את משה רבינו גם שימש את בית הועד, זה ביטא אצלו את גודל ההתבטלות ואהבת התורה שהיתה בו מתוך התבטלות עצמית, ממילא הוא ראוי ליטול שררה על ישראל, כי אצלו השררה לא תביא אותו להתבטלות אלא להתבטלות.

שררה פירושה להיות משרת של הציבור, שררה של עבדות, למסור את התורה שקיבל ממשה לכלל ישראל בלא שתהיה אצלו שום נקודה של אנוכיות, ממילא גם אין חשש שהשררה תעכירו על דעתו.

11 חז"ל אמרו (ילק"ש משלי רמו תתקנט) "אוצר נחמד ושמן בנוה חכם זה משה, וכסיל אדם יבלענו זה יהושע שלא היה בן תורה והיו ישראל קורין אותו כסיל, ובשביל שהיה משרת משה זכה לירושתו שהיה מכבוד ופורס הסדין על הספסל ויושב תחת רגליו לפיכך אמר הקב"ה איני מקפח שכרך ועליו נאמר נוצר תאנה יאכל פריה". יהושע לא הצטיין בכשרונותיו, היו קוראים אותו כסיל! יהושע לא היה בן תורה, אבל זכה להתעלות במדרגתו בזכות אהבת התורה והתשוקה שהיתה בו ללמוד

תורה, זה הביא אותו להתבטל בפני רבו ולהתבטל בפני מקום התורה - לסדר הספסלים ולפרוס המחצלאות. השכר זהו המדרגה של האדם, מה שזכה לגדול לא מכח הכשרונות אלא מכח העמל של מסירות נפש לתורה, לכן זכה להיות הגדול מעל כולם.

12

מערכת האדם

כמראה אדם עליו מלמעלה, הרי כל מהותו של האדם מלמטה היא, שהוא מתדמה אל האדם למעלה, וכמה גדול הוא האדם שיכול להתדמות ליצורו! הוא אשר אמרו חז"ל: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי" (מכילתא בשלח פי"ד). מה ראו? "זה איל" - הראו עליו באצבע, ויצא להם ממראה זה: "ואנוהו - הוי דומה לו. מה הוא רחום אף אתה היה רחום וחנון" (שבת קל"ג ע"ב), ורש"י שם: "ולשון ואנוהו אני והוא. אעשה עצמי כמותו להתדבק בדרכיו". לא על חנינם נקטו חז"ל כאן דיוקא יחזקאל בן בוזי, כי הוא שגילה הדמות כמראה אדם עליו מלמעלה, וראתה שם שפחה על הים כי תכלית הבריאה הוא שיהיה האדם מתדמה לו ית', כי אם הוא ית' מתגלה בדמות אדם, יבין האדם כי בכחו הוא להתדמות אליו.

מה ראה יחזקאל בדמות מראה אדם הרי זה מסתרי תורה ואין לנו עסק בנסתרות, ועוד זאת כי אנו יראים לדבר על ענין גבוה כזה והמפרשים אינם מבארים בזה דבר. רק המלכיים מגלה לנו טפח וכתב כי יחזקאל ראה שם חכמה בינה ודעת, ומידות החסד הגבורה והתפארת. בשלש הראשונות נברא העולם, ככתוב "ה' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה. בדעתו תהומות נבקעו" (משלי ג, יט), ובשלוש האחרונות הוא ית' מנהיג את העולם. האדם למטה יכול וחיוב להתדמות לאדם שלמעלה: גם עלינו לבנות את עולמנו בחכמה בינה ודעת, ולהנהיגו בחסד, דין ורחמים! זהו האדם האמיתי: השגה גבוהה ושלמות במידות! כאשר יחזקאל גילה לנו שורש האדם בגובה זה, אנו לומדים מכאן על רוממות האדם כי נוראה היא מאד. עוד יבואר בע"ה בפרקים הבאים מהי הרוממות הזאת. כאן נזכיר רק מה שכתב הגר"ח בנפש החיים (א, יג) ובדרשה שלו על מאמר חז"ל "אפילו שיחה קלה שבין איש ואשתו מגידים לו לאדם בשעת הדין שנא' מגיד לאדם מה שיחור" (חגיגה ה, ע"ב). היינו שמגלים לאדם בשעת הדין את סוד הדיבור שיוצא מפיו עד היכן הוא מגיע, כי כל העולמות תלויים בו, שכל הנהגתם לפי מעשי האדם והנהגותיו. הרי בשעת הדין מגידים לאדם מהו אדם! אנהו בחשבון נפשנו עומדים על הפרטים במעשינו ומתחרטים עליהם. אך את האדם ברוממותו איננו רואים כלל, ממש כמי שאינו רואה את היער מרוב עצים. הרי ייתכן כי רק בבוא האדם לדין שמים על כל מסכת חייו - רק אז תתגלה לו רוממותו הנוראה שלא ידע ממנה כל ימי חייו, ובילה כל ימיו בקטנות ושפלות ר"ל!

אין על כל זה עצה אחרת אלא שימוש תלמידי חכמים, כי גדול שימושה יותר מלימודה (ברכות ז' ע"ב), ו"א"ר יוחנן מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צב' הוא? אם הרב דומה למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו" (מו"ק יג, ע"א). מי שזוכה לשמש תלמיד חכם כזה הדומה למלאך ה', הוא יודע מהו אדם. ולא אלמן ישראל, ובכל דור שותל הקב"ה תלמידי חכמים כאלה הדומים למלאך ה', אם רבים אם מעטים. ואף אם מעטים הם - יבקשו נא תורה מפיהם, וידעו מהו אדם!

14

יע. ס"ו

מי שלא קיבל דרכי לימוד מלמדן אמיתי אינו יכול להיות למדן; וכמו בלימוד גפ"ת, כך הוא בעבודת ה' ובכל התנהגות האדם. הן שמוש ת"ח קובע לעצמו מדור מיוחד בהליכת אדם-התורה לקראת שלימות. ת"ח אמיתי יכול אדם להיות רק ע"י שימוש ת"ח. ועד היכן הדברים מגיעים נראה ממה שאמרו בספרי סוף פ' עקב: ולדבקה בו - הדבק בחכמים ותלמידיהם". וכך כתב הרמב"ם בספר המצוות מצוה ו':

"והיא שצונו להתחבר עם החכמים ולהתיחד עמהם ולהתמיד בישיבתם בכל אופן מאופני העבודה והחברה במאכל ובמשחה והעסק כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמיתיות מדבריהם. והוא אמרו ית' ובו תדבק".

הם הדברים: כדי להיות איש-אמת מוכרחים להתקרב לתלמידי חכמים. הדוגמה החיה מקרבת עוד יותר לאמיתיות מאשר הלימוד. תלמיד חכם אמיתי

מידה זו ראינו אצל מרן ראש הישיבה זצ"ל, שהיה נוהג עם כל אחד ואחד מבני הישיבה כפי רוחו ודעתו, וע"י כך זכה להרביץ תורה באופן נפלא מאד במשך כשני דורות.

*

ובספורנו פירש: "איש אשר רוח בו" בענין אחר, וז"ל: "מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא ו). והנה מדברי הספורנו נתגלה לנו סוד הדבר מהי מעלה זו של "חכם לב", שמבואר בכתוב שצריך שיקנה אותה האדם בעצמו קודם שיתן לו הקב"ה חכמה, וכמ"כ "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה".

ומדברי הספורנו למדנו, כי "חכם לב" ענינו, מי שמוכן לקבל אור פני מלך חיים, ור"ל מי שאינו מסתפק במה שיש לו, אלא כל כולו מבקש ושואף להתעלות יותר ויותר, זהו "חכם לב" אשר זוכה שיתן ד' חכמה בלבו. וזו היתה מעלתו הגדולה של יהושע, אשר בזה היה מיוחד יותר משאר בני דורו, כי לבקשת החכמה שלו לא היה שיעור.

ואכן מצינו ביהושע, שבשעה שעלה משה למרום המתין לו יהושע למרגלות הר סיני ארבעים יום (רש"י שמות כד יג), וכל כך למה. ונראה שהוא כדי שמיד עם רדת משה רבו מן ההר יוכל לשמשו וללמוד ממנו, ומשום כך עזב יהושע את ביתו ואת כלל ישראל, והמתין מ' יום למרגלות ההר, והכל כדי לזכות לשמש את משה כמה רגעים נוספים, כשיעור הליכה מהר סיני עד למחנה ישראל, כה גדולה היתה מידת בקשת החכמה של יהושע. [ונתבאר ענין זה בהרחבה במאמר נט].

[ומצינו גם במעשים טובים שצריך האדם לשאוף ללא גבול, וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה): "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב", חייב זה נאמר לכל אדם, ואפילו הוא רחוק מאד ממעשי האבות, מכל מקום צריך ששאיפתו תהא להגיע למעשי האבות, ואז הוא זוכה להתעלות כפי ערכו].

ועומק הענין הוא, שאת בית הקיבול לחכמה, דהיינו בקשת החכמה, על האדם להכין בעצמו, ורק אז הקב"ה ממלאו, וכמו שנאמר: "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא יא), ופירש"י ובאבן עזרא: "הרחב פיך ושאל ככל שתוכל, ואמלאהו". "הרחבת הפה", שהיא יצירת בית הקיבול, מוטלת על האדם עצמו.

וזה כל עבודת האדם, להכין את הבית קיבול לחכמה. וגם עבודת המדות היא בכלל ההכנה לחכמה, שהרי אחז"ל (פסחים סו ב): "כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת", בחסרון טוהר המדות אין האדם ראוי להיות "בית קיבול" לחכמה, וממילא חכמתו מסתלקת.

ומעין דבר זה שאת בית הקיבול צריך האדם להכין בעצמו מצאנו בנס השמן אצל אלישע, שהיתה האשה צריכה להכין כלים כאשר תוכל (מלכים ב ד ג), ורק אז נעשה לה נס ונתמלאו, וכשאמר הגער שאין עוד כלים, "ויעמוד השמן" (שם ו), כי אין הנס נעשה לאדם אלא כשהכין כלים לקבלו. וכן הוא בהשפעת החכמה על האדם, שאת "בית הקיבול" שלו לקבלת החכמה צריך האדם בעצמו להכשיר, וה"בית קיבול" הוא "בקשת החכמה" - "חכם לב", וע"י זה הוא זוכה לשפע רב לאין ייטור.

166 שנה

ברכת

פנחס

מרדכי

מלכות

יהושע מסדר את הספסלים... לא רק כדי שיהיה סדר בבית המדרש... אלא משום שספסלו של פלוני, חסר הוא ליהושע... משום שתלמודו של פלוני תלמודו של יהושע הוא.

לגופו של יהושע, חסר רק ספסל אחד לשבת עליו.

— ליהושע, חסרים ספסלים הרבה, כמנין תלמידיו של משה רבינו.

— כבודו של משה, לא בא לשרת את משה רבינו בלבד...

כבודו של משה ושירותו, המה "מזונותיו" של יהושע הרוחני...

☆☆☆

כשעומדים בפניך ענקי רוח לבחירה, מי מהם יהיה יורשו של משה רבינו, מי מהם יהיה מנהיגם של ישראל.

— צא ובדוק...

מי מהם מקיף בהצטרפויותיו האישיות את הכלל כולו, מי מהם יותר...

המנהיג הטוב והראוי יהיה זה, אשר הצטרפויותיו של הזולת, חיוניות הנה לעצמו...

ככל שאישיותו האינדווידואלית מקיפה יותר את הכלל, ראוי הוא יותר ויותר להיות מנהיגם של ישראל, יורשו של משה.

— רק זה אשר הכשיר עצמו לומר "מחני נא מספרך אשר כתבת" (שמות לב, לב).

אלא "אנוס וכפוף ובוכה" (בר"ר טו, טו). כשעיקר המטרה היא, ההיכיי-תימצי לתת, להתמסר, להועיל, לגמול חסד ככל האפשר.

גדולי הגויים או הגויות, גם אם ירבו מעשים טובים, חסד או צדקה, לא יהיו אלו אלא דמי קניית מעמדם וכבודם.

גדולי ישראל, אדרבא, מעמדם וכבודם, אינם אלא דמי אפשרות חסדם, צדקתם ונתינתם.

אין לך היכיי-תימצי, לתת, להתמסר, לגמול חסד וכדו', גדולה יותר מאשר נשיא ומלך בישראל.

רק משום כך, יסכימו בדוחק, גם לקבל על עצמם עול האיצטלא הזאת...

☆☆☆

18

מחי, בעצם, הגדלות של פריסת המחצלות, סידור הספסלים וכדו'.

— לא רק תלמוד תורה, תפילה ובין אדם למקום.

— יותר מזה. הרבה יותר מזה.

— "בין אדם לחבירו", ובמדה הגדולה ביותר. שפע של נתינה ומענקים רוחניים. כי אין לך נתינה ומענק או חסד או צדקה, גדולים יותר, מאשר כל אלו, ברוחניות!

— יהושע הגיע לשיאים בלתי ידועים, בכל הנתינה הכבירה הזאת.

כל כולו היה שקוע, איך לקדם, איך לשפר את רוחניותם של באי בית המדרש.

— כל כולו היה נתון בסדר עבודת ה"נתינה", ה"חסד", לזולת.

ה"בין אדם לחבירו", הגיע, אצל יהושע, לשיאים בלתי משוערים, בתכנון, בביצוע, בגוף ובנפש.

לכל אחד לפי דרגתו, לפי צרכיו, לפי דרישות התקדמותו ועבודתו בקודש.

מה זה "הרבה שרתך", שנאמר למשה רבינו. במה שרתו? רק בשימוש תלמידי חכמים, בכל צרכיו הפרקטיים של משה רבינו!

לא. כל אלו, דברים עצומים הם. אך יהושע, שרת את משה בדברים נעלים אף מכל אלו.

— יהושע העמיד את כל עצמו, את כל ה"תלמיד" שבו, את כל לימודו שלו —

את כל אלו, לשרותו של משה.

הכיצד!

— "ומתלמידי יותר מכולם" (תענית ז).

זה עצום מאד!

יהושע עמל להיות תלמיד נפלא, מוכשר ונאמן, לא רק עבור משימותיו של עצמו. לא רק עבור ה"שטייגן" של עצמו.

אלא עבור משימותיו של משה רבינו. עבור ה"שטייגן" של רבו משה!

— כדי שיתקיים במשה רבינו, "ומתלמידי יותר מכולם".

נפלא!

שכן מי לך יותר מסוגל להרבות טובה צדקה וחסד עם כל עמו, מאשר מלך, נשיא ומנהיג.
את זאת קיבל יהושע.
הוא היה זה, אשר נצר ושמר וטפח את הפרי הנפלא הזה, הקרוי "נתינתו", על כל משמעויותיו.

הוא יאכל פירות אלו. הוא יהנה מהן. יעמדו לרשותו באופן עוד יותר מורחב, מוגדל, עמוק והיקפי.

מה יתכן לקבל עבור ה"שרתך", עבור שיא זה של מתת לרב?

במקום המתת של "יומתלמידי יותר מכולם", הרי יקבל אפשרות של מתת גדול מזה, הוא, מתת הרב, הרבינו, הבמקום משה רבינו...
אף זאת:

תחת ה"יושומר אדוניו", היינו המתת המכסימלי לאדון, יקבל מתת גדול מזה, הלא הוא מתת האדון, מתת המנהיג, מתת של משה רבינו ויהושע בן יוי

בין נבין, איפוא, כי ה"תאנה" שנצר יהושע, היא היא כל עמל וסדר העבודה, של נתינה, חסד, הזולת, הבין אדם לחבירו, לא רק בגשם, אלא ברוח. לקדם, לשפר, לגדל, לגרום עוד ועוד "שטייגן", בתורה, ביראת שמים, במדות, לתלמידים, לחברים, לבאי בית המדרש, ל"רבי", למנהיג, לנשיא, למלך.

לכל אלו הקדיש, ממש, כל טיפה שבו. לכל אלו עמל, לא רק לבצע את עצם הנתינה, אלא לערוך מערכות, מה אפשר, מה שייך, איך להעניק, איך לתת.

ואם זאת היא ה"תאנה", אם כך היא ה"נצירה", אם זהו ה"פרי", אם לכך נותן יהושע את כל מציאותו -

מה, איפוא, מתבטא ב"יאכל פריה". הכיצד "אוכלים" את הפרי הזה, המנוצר.

הוא אומר:

נתינה, מענק וחסד, במימדים עוד יותר גדולים. כי מהי ההזדמנות החכירה ביותר לביצוע כל אלו, אם לא, מלכות, נשיאות, מנהיגות.

שם באר פרשת פנחס התורה

אמרו חז"ל (סוכה מט): כל אדם שיש עליו חסד בידוע שהוא ירא שמים שני: "וחסד ד' מעולם ועד עולם על יראיו", וצ"ב מה השייכות בין חסד ליר"ש, הרי חסד זו מידת האהבה, ויר"ש זו מידת היראה, ועוד שמצאנו הרבה בעלי חסדים שאינם יראי שמים.

ונראה לבאר: חז"ל לא אמרו כל מי שעושה חסד, כי הרבה סיבות יש לעשייה, וכל חסד אדם מצפה לתשלום גמול, אלא אמרו כל מי שיש עליו דהיינו שהחסד טבוע במהותו, שהוא חפצא של איש חסד, כמ"ש: "אשת חיל מי ימצא" שאשה שמהותה היא חייל, זה קשה למצוא, אולם: "רבות בנות עשו חיל" לעשות מעשים של חסד זה הרבה עושים, אבל שהאדם יהיה חפצא של טוב זה קשה למצוא, ולכן המשיך ואמר: "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה", ולכאורה מהי הכפילות טוב ולא רע, אלא שבא להורות שגם כאשר היא צריכה לגומלו כפי מעשיו שרע לה, בכ"ז היא לא גומלת רע אלא טוב, כיון שאשה שהיא חפצא של טוב אינה יכולה לעשות רע, וזהו ההמשך: "כל ימי חייה", שכאשר זה נובע מטוב עצמי זה דבר שאינו משתנה בשום מצב, כמ"ש בגמ' (ברכות כט, א) "טבא לא הוי בישא".

המחיצה החוצצת אצל האדם לראות בורא ונבראים, היא אהבת האדם את עצמו, ברגע שאדם פורץ מחיצה זו ע"י שהוא בעל חסד בעצמותו עם אחרים, הוא זוכה בשתי ידיים כאחת, ורק אז הוא מגלה עולם מחוצה לו, ומבלי לשבור את האני הזה, אין לו אפשרות להכיר, לא את הבורא ולא את ברואיו, אולם זה רק אדם שיש עליו חסד, דהיינו

שזה טבוע בו כי אם זה לא טבוע בו, ועושה כן רק מפני שכדאי לו וכדו', הוא עדיין נמצא תחת אזיקי האני שלו.

☆☆☆

מנהיג נקרא "אחד העם", כיון שהתפקיד הוא להרגיש את עצמו ואת העם כיחידה אחת, חז"ל אומרים (שמו"ר ב, ב) בדק לדוד בצאן... היה מונע הגדולים מפני הקטנים, והיה מוציא את הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואח"כ מוציא את הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני... אמר הקב"ה מי שיועד לרעות הצאן איש לפי כוחו יבוא וירעה צאני, ע"ש.

הקב"ה בדק את דוד, ואת משה, בצאן, אם הוא יכול להלך עם הצאן כפי כח של כל אחד ואחד, כי הנקודה היא שהאדם ישבור את המחיצה העצמית שלו, ואז הוא יבחין בבני אדם וגם בבעלי חיים.

והנה בדומה ללשון הזה בחז"ל לעשות חסד כל אחד לפי כוחו, מוזכר בפרשה כתנאי של מנהיג "איש אשר רוח בו" ופרש"י שידע להלך כנגד כל רוח ורוח, ולזה נדרשת מידת האחדות הזו, שכמו שאדם נשמע לרצונותיו, ומשוחזר מכוחותיו, ואין אדם רואה חובה לעצמו, כך גם הבחינה לזולתו, וזהו הכח שעל ידו אפשר להלך לפי רוחו של כל אחד ואחד, דאם לא ישבור את מחיצת האני הוא יבקש שכולם ילכו לפי הרוח שלו.

קס דעת פרשת פינחס שרגא

וצריך ביאור מה הכוונה במה שאמר משה רבינו כצאן אשר אין להם רועה. הדין צריך לומר כצאן בלי רועה, ומה פשר המילים 'אשר אין להם רועה'. יש שני סוגים של רועה צאן. יש רועה השומר על צאן אחרים ומקבל בעבור זה שכר, ומטפל בהם מתוך מטרה לקבל את שכרו, אולם יש רועה צאן של עצמו, וגם הוא לרועה יחשב, ומה שהוא דואג להם ומטפל בהם - זה נובע מתוך רצון ומטרה שישביחו וישמינו למען טובת הצאן.

והנה הרועה הראשון גם כן מטפל ומאכיל ומשקה אותם, אך האם נוכל להחשיב במקרה זה את הצאן שיש להם רועה שדואג להם, לא כן פני הדברים, הרועה דגן לא דואג לצאן ואינו רועה אותם, אלא הוא רועה בשביל עצמו, כדי להרבות את רכושו, ואין דאגתו נתונה כלל לצאן עצמו.

כך הוא בהנהגת הציבור. יש מנהיגי ציבור שכל מעייניהם נתונים להם בלבד ולטובתם האישית, וכל מה שהם רועים את הציבור, לטובתם עושים ומתכוונים, ולא לטובת הציבור, ולעומתם יש מנהיגים שכל כוונתם לשם שמים ורוצים אך ורק בטובת הציבור, הכלל והפרט, והם עצמם משוללים מכל נגיעה אישית ורצון עצמי, ומתייחסים אל הציבור כמו אותו רועה שדואג לטובת הצאן עצמו.

זו דמותו של רועה צאן קדשים, שביקש משה רבינו מהקב"ה שיעמיד להם לישראל.

משה רבינו ידע שבדאי יהיו מנהיגים ופרנסי ציבור שינהיגו את עם ישראל אבל אלו הם מנהיגים שמעמידים את עצמם על הציבור, ומטרתם היא לשם עצמם מתוך נגיעות אישיות ורצון להפיק רווח עצמי. ובמצב כזה לא נחשב שיש לבני ישראל רועה צאן, כי פרנסים אלה רועים את עצמם ולא את ישראל וכל כוונתם היא לשם עצמם ולטובתם האישית.

ונסיים בדבריו הנפלאים של הַכְּתָב סוֹפֵר בביאור בקשת משה: "ולא תהיה עדת ישראל כצאן אשר אין להם רועה" וז"ל: נ"ל שכל רועה צאן כל מה שמטיב עם הצאן אין כוונתו לטובת הצאן כי אם להרבות הונו

ורכשו, נמצא אין הרועה להצאן אלא לעצמו ולהנאתו. ואם יגיע לידי סכנת נפש מסיר השגחתו מהצאן וכל אשר לו יתן בעד נפשו. אבל לא כן יהי' הרועה ישראל. אך ימסור נפשו לטוב' הצאן קדש' עם ה' אלה ולא ירעה את עצמו אלא את הצאן ויצא לפניו ויבוא לפניו' וגם בעת הסכנה יעמוד הרועה בראש החלוץ ויצא לפניו ולא כן הרועה צאן הוא הולך אחרנית שאם בא יבוא השוודד מלפני הצאן ימלט הוא מאחרי הצאן ורועה ישראל ילך ויבוא "לפניהם" דייקא, ולא תהי' עדת ישראל כצאן אשר אין "להם" רועה כנ"ל, עכ"ל.

הנדרש מרועה ישראל הוא להיות רועה להם, לדאוג למחסורם, לדאוג את כאבם ולדרוש טובתם, ולא שהצאן הוא אמצעי להרבות כבודו וחילו.

תנ"ך ט"ב פ"ב פרשת פנחס התורה

ובבעל הטורים כתב: ב' במסורה, הכא 'ואשר יבוא לפניו'. ואידך 'ואשר יבוא את רעהו ביער לחטוב עצים'. לומר לך בין בישוב ובין ביער בכל פעם צריך לבא לפניו.

ודברי רש"י אלו הם הדרכה יסודית וחשובה לכל מי שמלמד תלמידים, שצריך להרגיש שכל תלמיד הוא כתלמיד פרטי, והוא עולם בפני עצמו.

ומי שמתמסר לכל אחד ואחד לפי מצבו, ולפי דרגתו, ולפי דעתו, הוא נוהג בדרכו של מנהיג ישראל אמיתי, כי אי אפשר לעשות הנהגה כוללת אחת לכולם, אלא צריך לנהוג לפי דעתו של כל אחד ואחד.

והדרכה נוספת כתב בבעל הטורים: 'בין בישוב ובין ביער, בכל פעם צריך לבא לפניו'. ופנימיות כוונתו, שישוב זה מקום גדלות, ויער זה מקום הקליפות. תמיד בכל מצב צריך שהמנהיג ילך לפניו להראותם הדרך הנכונה אשר הם צריכים ללכת בה, ואפילו אם הם נמצאים ביער מקום הקליפות, דהיינו שהם שקועים בעבירות חס ושלום, צריך המנהיג ללכת לפניו ולהוציאם מעמקי הקליפות ולהעמידם בקרן אורה.

ולכן ביקש משה מה' יתברך שימנה עליהם מנהיג כזה, שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, כי הדרך של המנהיג עצמו היא גבוהה וצריך לרדת ממדרגתו ולהדריך את עם ישראל לפי דעתו ומצבו של כל אחד ואחד, וכמו שכל אבא צריך לחנך ולהדריך את ילדיו לפי מצבם וכלי קיבולם, וכמו שאמר שלמה המלך: 'חנוך לנער על פי דרכו'.

וכך מנהיג ישראל צריך לעשות, כיון שהוא בעצם כאביהם של ישראל. וכן מצאנו בפרשת בהעלותך (לעיל יא, יא-יב): 'ויאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך וכו' לשום את משא כל העם הזה עלי וגו', כי תאמר אלי שאהו בחיך כאשר ישא האומן את היונק וגו'.

וגם - שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו, שהמנהיג צריך שיהא עניו, ועל ידי זה הוא יכול להיות סבלן לכל אחד, כמו שכתב רש"י על הפסוק (כמדבר יב, א): 'והאיש משה עניו מאד' - עניו שפל וסבלן.

בבקשה שמשוה שטח לפני הקב"ה הוא הכתיר את הבורא בתואר נדיר, שאינו מצוי במקומות אחרים בתורה: "אלוקי הרוחות לכל בשר".

תואר זה של הקב"ה שנשמע מפי משה בהקשר למינוי המנהיג הבא, לא היה מקרי. בהקשר זה אכן ראוי היה לעטר את הקב"ה בתואר: "אלוקי הרוחות". אף בכך היה חלק ממשאלתו של משה. כדברי רש"י:

"אלוקי הרוחות" למה נאמר? אמר לפניו, רבוננו של עולם, גלוי לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה. מנה עליהם מנהיג שיהיה סובל כל אחד ואחד לפי דעתו.

לפי הפשט יש כאן גילוי סגולותיו של המנהיג הטוב. כיון שדעותיהם של בני אדם אינם שווים זה לזה, כשם שאין פרצופיהן שווים, על המנהיג הטוב לדעת בטיבם של כל המונהגים על ידו, ולכל אחד מהם עליו להתאים הנהגה בהתאם לדרוש לו.

כך אמנם נוהג כל מחנך טוב וכל ראש ישיבה מעולה. הוא מכיר היטב את תכונות הנפש של כל אחד מחניכיו, חושף את נקודות הטוב הייחודיות שבו, ובהתאם להן הוא מנחה ומכוון אותו בדרך עליונית. לא כל ההוראות שוות, וחינוך מעולה הוא זה אשר יותאם לנער על פי דרכו הוא. חינוך ייחודי כזה הוא המסוגל ביותר להצלחה, עד אשר גם כי יזקין החניך לא יסור ממנו.

אולם כיון שהמדובר במנהיג העדה, יורשו של משה רעיא מהימנא, לבטח נכללים בענין דברים מפליגים הרבה יותר. אמנם כך נאמר מפיו של ה"בית ישראל" (תש"ט):

הענין נראה, על פי דאיתא: "ונקדשתי בתוך בני ישראל", שעל ידי ישראל הקב"ה מתקדש, וכל אחד מישראל יש לו עבודה מיוחדת לתקן, כאשר הגיד ב"ב"ק אא"ל, כי עבודות בני ישראל מעלים חן לפני השי"ת, כדאיתא: "אין לך אדם שאין לו שעה", אבל כנראה נצרך גם להתאחד כללות בני ישראל... ולא

בטפשים מדברים, רק כנראה בעבודת ה', והמנהיג נצרך לאחד אותם... ומביא לעבודת ה'.

לב כל קהל ישראל

יורשה לנו להרחיב מעט בדברים קדושים אלו, ולבארם כאשר תשיג ידנו הכחה.

מטרת יצירת עם ישראל, ומטרת בחירתו מבין כל העמים, הרי היא מבוארת בדברי הנביא (ישעיה מג, כא): "עם זו יצרתי לי תהלתי יספורי". היות ישראל לעם סגולה נועדה להרבות כבוד שמים בעולם, כדי ששמו הגדול של הקב"ה יתגדל ויתקדש בפי כל.

ובתוך תפקיד כולל זה של כל עדת ישראל, קיים תפקידו הפרטי של כל יחיד, שעליו לבצעו כדי שמריבוי הפרטים תתקבץ השלימות הכללית. בהתאם לתפקיד מקבל כל אדם מידי ההשגחה העליונה כישורים וכלים שבעזרתם יוכל למלא את המשימה המוטלת עליו בצורה מושלמת. זהו ענין רוחו ודעתו של כל יחיד, שבהתאם להם הוא עובד את הבורא. אמנם חסרי דעת עלולים לבטא את כישוריהם בעניינים חומריים של מה בכך. אולם כבר כתב ה"בית ישראל" ש"לא בטפשים מדברים", כאלו שהשגותיהם מצטמצמות באסימונים מזויפים השאולים ממשחקי הילדים. כאן המדובר בעולמות הרוחניים הייחודיים שנתחלקו לכל אחד מישראל על מנת להשלימם ולתקנם.

בתחום זה נמצא תפקידו של מנהיג העדה. הוא היודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד ולהוציא מן הכח אל הפועל את סגולותיו הייחודיות של כל יחיד בתחום עבודת הבורא. על כגון זו נאמר בפרשת המשאות (כמדבר ד, ט): "אהרן ובניו יבואו ושמו אותם איש על עבודתו ואל משאו". הם הכהנים, משרתי עליון, היודעים מהו תפקידו של כל יחיד במסגרת הקדושה, והם המסייעים אותו למלא תפקיד זה בהצלחה.

המנהיג בישראל הוא גם המאחד את כלל עובדי ה' לעדה גדולה אחת, שחוט השני המלכד אותה הוא הגדת רוממותו של מלך מלכי המלכים. והוא המנצח על המקהלה הגדולה המזמרת ואומרת כבוד שמים.

בפלס לשונו ניסח הרמב"ם (הלכות מלכים פרק ג, הלכה ה) את רום מעמדו של מלך ישראל: "שליבו (של המלך) הוא לב כל קהל ישראל". הרי לפנינו הגדרה הלכתית ממצה אודות מהותו הסגולית של המלך. אין זה מינוי

another; appoint a leader who can tolerate each and every one of them with their individual attitudes."

A leader is not someone who decides on a specific approach to serving Hashem and then forces that approach upon all his constituents. Rather, a leader is someone who is broadminded, someone who uses his talents and strengths to assist each person in his individual path of avodas Hashem, in accord with the Torah.

"A leader is someone who is broadminded, someone who uses his talents and strengths to assist each person in his individual path of avodas Hashem."

Rav Chaim Soloveitchik was the embodiment of this type of spiritual leader. He had many disciples who themselves became great leaders — Rav Isser Zalman Meltzer, Rav Shimon Shkop, Rav Baruch Ber Leibowitz, and the Brisker Rav, to name a few — but each one had his own inimitable way of doing things. He polished their individual qualities, and turned each one into a brilliant — and unique — diamond.

Mastering the trait of tolerance is a prerequisite for becoming a truly great leader. It is not only leaders who require this quality, however. Each one of us must make an effort to acquire the trait of tolerance, to ensure that we do not look down on another person's manner of avodas Hashem. Instead of thinking, Why does he have to dress, behave, or daven that way?, we should think, Isn't it amazing that everyone acts differently, but we are all striving to serve Hakadosh Baruch Hu?

There is no better time than the Three Weeks to work on acquiring this trait, which does wonders for one's Bein Adam Lachaveiro, and will definitely hasten the end of the galus.

(Shiurei Chumash, Parashas Pinchas 27:16)

למדנו כאן מה ההבדל בין מנהיג יהודי למנהיג גוי. שמנהיג בישראל הוא דוגמא אישית לכל ישראל, והוא לא רק נאה דורש, אלא גם נאה מקיים, ורק כך זוכה להנהיג את עם.

יש בזה רמז גם למלחמת היצר. שמי שמוכיח את הציבור והוא אינו שלם בזה, סופו שאף אחד לא יציית לדבריו. ורק מי ששמו הולך לפניו בצדקת מעשיו הוא יכול להשפיע על שומעיו, וכמו שאמרו רז"ל (ב"מ קז, ב): קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים.

וכן איתא בזוהר הק' (ח"ג קלא, א): מכאן אוליפנא, כל רישא דעמא דלא אתתקן הוא בקדמיתא, לית עמא מתתקנא. ואי איהו מתתקן - כלהו מתתקנן, ואי איהו לא מתתקן בקדמיתא - לא יכלין עמא לאתתקנא. דהיינו כאמור, שכל מנהיג שלא תיקן את עצמו תחילה, אין עמו יכול להיות מתוקן. אך אם הוא מתוקן - כולם מתוקנים.

ובאמת אין הדברים אמורים רק למוכיחים בשער אלא לכל רב בקהילתו, וכל מלמד עם תלמידיו, וכל אב עם בניו, צריכים לדעת שההשפעה שיש על התלמידים והילדים תלויה בדוגמה האישית.

ישנו הבדל בין מנהיג חז"ל ומנהיג גוי, והבדל זהו בעצם מנהיגותם, והוא מנהיגות האישית. מנהיג חז"ל הוא מנהיג אישית, ומנהיג גוי הוא מנהיג עמלי. והבדל זהו בעצם מנהיגותם, והוא מנהיגות האישית. מנהיג חז"ל הוא מנהיג אישית, ומנהיג גוי הוא מנהיג עמלי.

המנהיג צריך לסבול את העם ולהבין לצרכיהם

תכונה נוספת הכרחית למלכות ולמנהיגות טובה - הסבלנות והיכולת להקשיב לטענות ולטרוניות של כל אחד מבני העם, כמו שציוה הקב"ה למשה ואהרן בתחילת הנהגתם את ישראל "ויצום אל בני ישראל - להנהיגם כנחת וצפוף אותם" (שמות ד, יג, כרש"י), ואפילו "על מנת שיהיו פוקדים אתכם ומחריפים אתכם" (רש"י במדבר יא, יב). כך גם ביקש משה רבינו בסוף ימיו מהקב"ה (במדבר כז, טז) "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה", ופרש"י "אמר לפניו רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואיני דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא פופף בל אחד ואחד לפי דעתו".

יתירה מזו, המלך חייב להכיל בלבו הבנה והרגשה לצרכי כל ישראל בכלל, וכל יחיד ויחיד בפרט, ומתוך כך יתאמץ למלא את משאלותיהם, כמו שכתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"ג הל' הו') "יהיה עוסק בתורה ובצרכי ישראל כיום ובלילה... שלבו הוא לב כל קהל ישראל, ולפיכך דבקו הכתוב בתורה יותר משאר העם". אי"כ הוא צריך לב נקי ובהיר ממדות ונגיעות, מתון וסבלן, כדי שלא יהיו לו טעויות ובלבול הדעת.

שלמות מעלותיו של המלך תלויה במידת מנוחת הנפש שיש לו, וראובן שהיתה תכונתו 'פחו כמים', חוסר מנוחת הנפש, בהתאם לכך ניטלה ממנו חלק המלוכה - "יתר עזו".

אכן הקב"ה נימק את טיב בחירתו ביהושע באומרו (במדבר כז, יח): "קח לך את יהושע בן נון, איש אשר רוח בו". לאמור, גם בטרם הוסמך יהושע בידי משה, כבר ניכרו בו תכונות שלא כל אדם זוכה לקנותן. הדברים נתפרשו על ידי האבן עזרא:

"אשר רוח בו" - וכל איש חי יש בו רוח, רק הטעם כמו "וחזקת והיית לאיש". רוח חיים ישנה בכל אדם חי, אלא שרוח החיים שבה מדובר כאן משמעותה הרבה יותר מפעילות לב ומפעילות מוח. יהושע היה האיש אשר רוחניות היתה בו, רוחו של האדם מקפלת בתוכה את עובדת היות באדם עצם האלוקים, שבכוחו מסוגל אדם להתעלות עד לשיאים לא יתוארו בשלימות נפשו. אכן, סגולות רוחניות מצויות בכח אצל כל אדם, ואילו יהושע הוציא אותן מן הכח אל הפועל. הרוח שבאנוש התגלמה אצלו במלוא משמעותה הרוחנית, ולפיכך נעשה יהושע כלי ראוי לקבל את ההארה האלוקית.

כך אמנם פירש ה"ספורנו": "איש אשר רוח בו" - "מוכן לקבל אור פני מלך חיים". יהושע היה האיש המורם מעם שהקב"ה העיד בו שכלי

21 תתקל	ארה	פרשת פינחס	משה
---------	-----	------------	-----

הסבא זצ"ל מנובחרהרדוק (מדרגת האדם, מאמר תיקון המדות פ"ג), מבאר כדלהלן, הקב"ה אמר למשה רבינו - אתה מחפש למנהיג איש שהוא בכחינת "אלקי הרוחות לכל בשר", איש שהוא יהיה איש על העדה וכו', איש שיודע רוח כל אחד ואחד ותכונתו וטבעו ומדותיו וכל הטעויות שלו ולפתור שאלותיו לפי רוחו ודעתו ודרך שכלו, אדם שיודע לסדר לכל אחד כפי חלקו המיוחד לו ויתן לו עצות ותחבולות וישתתף עמו לעיין בו ולהעלות ארוכה לכל מדויו - על אדם כזה אתה שואל ממני ואומר "יפקד ה' אלקי הרוחות" וכו', כי אני יודע למצוא איש כזה שהוא ראוי להיות מנהיג העם אשר אני לי - אין אדם יודע את הלב! הלב הוא "איש אשר רוח בו" - לא ידענו את הלב.

ישנו הבדל בין מנהיג חז"ל ומנהיג גוי, והבדל זהו בעצם מנהיגותם, והוא מנהיגות האישית. מנהיג חז"ל הוא מנהיג אישית, ומנהיג גוי הוא מנהיג עמלי. והבדל זהו בעצם מנהיגותם, והוא מנהיגות האישית. מנהיג חז"ל הוא מנהיג אישית, ומנהיג גוי הוא מנהיג עמלי.

[ז] מהו סוד הדבר שזכה יהושע להנהגה. בזכות שהיה מסדר הספסלים. הילכו גדול ישנו בין מבטו של האיש הקטן לראייתו של האיש הגדול. אצל האיש הקטן רק דברים גדולים הינם בעלי משמעות וחשיבות, לכן מזלזל הוא בקטנות. לא כן האדם הגדול, כיון שבכל דבר רואה הוא את התפקיד המיועד לו, לכן משכיל הוא להבין שכל דבר, אפילו קטן, בעצם דבר גדול הוא, משום שתכליתו היא לשרת את הענין הגדול. היא הנותנת שבחר הקב"ה ברועי צאן, כמו משה רבינו ורוד המלך, להיות מנהיגים על ישראל. שכן דוקא ביחס לקטנות, שם מתגלית הגדלות, ובהתנהגותם עם הכבשים רואים עד כמה יודעים הם ערך הדברים הקטנים. הוי אומר, אצל אנשים קטנים ישנם דברים גדולים וקטנים, ואילו אצל הגדולים הכל גדול הוא.

זהו הביאור במה שהמליצו חז"ל על יהושע, את המקרא "נוצר תאנה יאכל פריה". שכן סוד הצלחתו של הנוצר תאנה הוא, במה שמבין כי מדבר קטן יכול לצאת דבר גדול, והולך ומטמין התאנה באדמה על דעת שיצא ממנה עץ גדול, ולכן זוכה הוא לאכול את פריה⁴⁵. (ו' ע"ה ו' ע"ה ו' ע"ה)

רבו 34 נושא בעול עם חבירו הארת דרך

משום כך, כשבקש משה רבינו מהקב"ה, שימנה מנהיג במקומו לפני מותו, אמר אל הבור"ע (נמדני מ, טו) 'יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה ופירש"י "מנה עליהם מנהיג, שיהא סובל כל אחד לפי דעתו". "דעתו" כולל כל מבנהו הרוחני (כמו שמצינו ברמב"ם, שכולל כל המידות בהלכות "דעות"), והכוונה, מנהיג שיוכל לרדת לסוף תכונותיו של כל אחד ואחד ולהעלותו מתוך מצבו. ממש, כפי שהמדרש מתבטא "מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כוחו, יביא וירעה בעמיו". מנהיג, לפי מבטו של הכלל ישראל הוא אדם שמסוגל לרדת עד נככי נפשו של הקטן שבקטנים ולהעלותו ממצבו.

תתקלח אהל פרשת פינחס מישה

[ד] מטו בשם הגר"א בביאור הפסוק, שמשה רבינו ביקש מאת הקב"ה שימנה עליהם מנהיג שיש בו שתי מידות שניראות כסותרות זו את זו. מצד א' צריך שיהיה

אדם חזק ונוקשה, "אשר יצא לפניהם", שלא יתפעל, ויגיד להם הדרך ילכו בה אף כשיודע שאין רצונם לשמוע ממנו מה שהוא משמיעם. מצד שני, צריך שתהיה בו הנהגת "ואשר יבוא לפניהם", שיהיה איש רך שמסוגל לבוא לפניהם ולשאל את העם מה חסר להם ומה נצרך להם כעת, כדי לעזור להם. משה רבינו לא הבחין באחד מבני ישראל שכלולים בתוכו שתי המעלות הללו הנדרשות להנהיג צאן ה' 'נ'יפקד ה' אלקי הרוחות[. רק מי שיוכל לסבול כל אחד ואחד לפי דעתו, ובאותו זמן יכול להיות תקיף וחזק ורך גם יחד, יודע מתי להשתמש בהנהגת התקיפות ומתי במידת הרכות.

ביקש משה רבינו מהקב"ה "מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", אבל ה' ענה לו, "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו", לאמור, אמנם טוב שהמנהיג יהא סובל דעתו ורוחו של כל אחד ואחד וינהל עדתו במקל נועם, אבל יחד עם זה צריך המנהיג עצמו להיות איש אשר רוח "בו", אחת. רוח התורה, שכל "הרוחות לכל בשר" אשר בעדתו לא יזיזו אותו אף זיז כל שהוא מ"רוחו" רוח אלקים, ומדעתו, דעת תורה⁴³. (א"ע"ה)

[ה] "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם"... הבחינה של המנהיג האמיתי היא בזה שהוא הולך לפני העם, אינו מסתגל לטעם ההמונים ואינו הולך לפי רוחם, אלא נוהג אותם לפי רוחו. הוא מעלה אותם אליו ולא יורד אתם. מנהיג כזה "אשר יוציאם" פי' מכל מיני תסבוכות ואסונות "ואשר יביאם" - לממלכת הקדושה⁴⁴.

[ו] ובדרך דרוש שמעתי, "אשר יצא לפניהם", שנשמתו תצא מאהבת ישראל. מלשון "נפשי יצאה בדברו", הסגולה העיקרית של מנהיג ישראל צריכה להיות מסירת נפש על כל בן ישראל.

זו היתה מעלתו המיוחדת של יהושע אהבת החכמה עד למדרגתו של התבטלות מוחלטת. וזה הפתח להצלחה בלימוד התורה, עד כמה אדם מוכן לבנות את עצמו על התורה, ועד כמה מוכן למסור את עצלותו על התורה, ומתוך אהבת התורה חוזר על מה שלמד רבות פעמים, לשמור על הידיעות שרכש אותם, (כדוגמת האוהב את החפץ דואג שלא יאבד), זה מביא אותו לאהבת חכמה ביתר שאת.

המפתח להצלחה ע"י שנוציא מלבנו כל התענינות אחרת ואהבה אחרת מלבד אהבת התורה, וככל שנוכח יותר להתמסר לעמלה של תורה ככה תפתח אצלנו יותר ויותר אהבת התורה, להיות בבחינת "חכם הלומד מכל אדם". אמנם זה תהליך של צמיחה במשך שנים רבות, אבל עכ"פ צריך לחתור בכיוון הנכון לעבר מדרגות אלו.

מדברי המדרש הללו עולה ומצטיירת לעינינו דמותו של יהושע בן נון כמתמיד עצום שכל מעייניו הוקדשו לתלמודו. כאדם האורה בתאנים, שבכל עת הוא ממשמש באילן התאנה לראות אם יש בה תאנה נוספת שנתבשלה וראויה למאכל, כך יהושע לא זו מלחבב את דברי התורה. גם הלכות מועטות שבתורה יקרות היו בעיניו וחשש להחמיצן. כך קלט מעט מעט מן התורה עד שזכה לקנותה בשלימות.

תנח טיב פרשת פנחס התורה

לשמונה כשעושים חסד ליהודי

ו'אמר יהודה אל משה קחו לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך ע"כיו: (כ"ה, י"ח)

ופינחס רש"י: קח לך - קחנו דלכיים אשכחך שזכית להנהיג בניו של מקום:

מדברי רש"י אלו ניתן ללמוד מה גדול זכותו ואושרו של מי שמתעסק בגמילות חסדים, בעזרה וסיוע ליהודים, בניו של מקום. שזה בחינת: 'אשר יצא לפניהם בניו של מקום'.

כי אם אוהבים את הקב"ה אוהבים את בניו, כמו שני חברים שכאשר אחד עוזר לבן חבירו או ניכרת האהבה יותר משאם היה עושה טובה לחבר בעצמו. וכל יהודי הוא כמו בן של הבורא יתברך, כמו שנאמר (שמות ד, כב): 'בני בכורי ישראל'. בן בכור הוא כידוע המעולה שבבנים, אותו אוהב האבא יותר מכולם. וכביכול שמח האבא שבשמים, כשעוזרים לבניו החביבים.

ואמר אחד מצדיקי הדור הקודם, כי מעלת הצדיקים נמדדת במידת אהבת ישראל שבהם, ומעלת כל איש יהודי נמדדת במידת אהבת חברים שבו, עד כמה מוכן הוא להתאמץ עבור חבירו.

ומכאן גם צריך ללמוד כשמדברים ליהודי צריכים לדבר בדרך כבוד ולא בזלזול, כי הוא בן של מלך מלכי המלכים.

אכן, כאשר עוזרים ומסייעים אחד לחבירו, הרי זה גורם נחת רוח גדולה למעלה, ומשפיע שפע רב לכולם עד בלי די, וכמו שכתב מרן בעל 'חפץ חיים' בספרו 'זכור למרים' (פרק יא) וז"ל: איתא באגדת חז"ל שאמר הקב"ה לישראל בני אהובי כלום חסרתי דבר שאבקש מכם ומה אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבים זה לזה ותהיו מכבדין זה את זה ותהיו יראין זה מזה, ולא ימצא בכם עבירה וגול ודבר מכווער. לכן

So let me tell you another, less discussed attribute of the Almighty that we have to emulate. We say, "Ve'atah mechayeh es kulam. And You give life to them all." The Almighty sustains the entire world at all times through a continuous shefa of chiyus, a never-ceasing emanation of the life force. Should He interrupt this emanation for even one moment, creation would cease to exist.

This then is the most fundamental attribute of the Almighty in His relationship with the cosmos: the giving and sustaining of life itself. It follows that we, as Jews, must also seek to be life-givers. Our avodah, our divine service in this world, is to give life to others, to be considered bonei olam, builders of the world, in recognition and emulation of the Almighty Himself.

בְּעוֹמְדֵינוּ בַּיָּמִים שֶׁל אֲבִילוּת עַל יְרוּשָׁלַיִם, צָרִיךְ לְדַעַת אֶת מַצְבֵּינוּ הָאִמִּיקָי, לֵאמֹר בִּיהֵמָּ"ק אֵין עֲבֹדַת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלְמוֹת, וּלְלַמֵּד וּלְחַקֵּן אֶת הַסִּבּוֹת שֶׁגִּרְמוּ לָכֵן, הַפְּתָאֵר וְהַשְׁנֵאת חָנּוּם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ. דּוּגְמָא לְשִׁבְרֵת הַיֵּצֵר שֶׁל שְׁנֵאת חָנּוּם, מוּבָא בְּגַמ' (ב"מ ל"ב): "אוֹהֵב לְפָרוֹק וְשׁוֹנֵא לְטַעֵן מְצוּה בְּשׁוֹנֵא כְּדִי לְכוֹף אֶת יָצֵרוֹ," 10 וְצִרִיךְ לְהִבְיָן אֵיךְ ע"י שְׁעוֹר לְשׁוֹנֵאוֹ לְטַעֵן, כּוֹפֵה בְּכֵךְ אֶת יָצֵר שְׁנֵאת חָנּוּם? הַבִּיאֵר הוּא, הַמְעֵשִׂים הַחִיצוֹנִיִּים שֶׁל הָאָדָם וְדֹאֵי יַעֲוִרוּ אֶת פְּנִימִיּוֹת הָאָדָם (עֵינֵי מְסִילַת יִשְׂרָאֵל סוֹפ"ו), וְאֵיךְ ע"י שְׁכּוֹפֵה אֶת יָצֵרוֹ וְטוֹעֵן חֲמוּר שׁוֹנֵאוֹ, וְדֹאֵי שֶׁמְחוּךְ מְעֵשִׂים אֱלוֹ יִבְטַל בְּפִנְיָמִיתוֹ אֶת שְׁנֵאתוֹ כְּלִפֵּי חֲבֵרוֹ.

הארת פנים לזולת

נדמה לנו שעשיית חסד מצטמצם בעסקנות לעשות פעולות חסד, אמנם באמת עשיית חסד עם חברו מתבטא בהרבה אופנים מעבר לעסקנות. וכמה דוגמאות לכך: הארת פנים לחבירו הוא חסד גדול ביותר, כמו שאמרו (כתובות ק"א): "ולבן שינים מחלב אמר ר"י טוב המלכין שינים לחברו יותר ממשקו חלב" לאמור - החיוך המעודד כוחו גדול יותר מסעד חומרי. "שמאי אומר... הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" (אבות פ"א, טו), אמר מור"ר הגרא"א דסלר וצ"ל היינו מצפים שמאמר זה יאמר מפי הלל שאמר "הוי אוהב שלום ורודף שלום", ולא מפי שמאי, שמירתו היא מירת הדין, אלא לומדים מכאן, שאפילו מירת הדין מחייבת את סבר פנים יפות, זה מה שאני חייב לתת לכל אחד, כי זה מגיע לו. על ידי סבר פנים חמורות ועצובות אני עלול לצער בני אדם. 11

44

MY SOLE DESIRE - R. K. Kuper

Jews Closer to Home

THIS OBLIGATION TO see the good in our fellow Jews also applies to observant Yidden within our own community as well as to family, neighbors, and friends. People tend to think that those who grew up in the same or similar surroundings as them and who live a similar lifestyle to theirs could and should achieve whatever they have achieved. When they see people with flaws, whether in behavior or modesty of dress, they often blame them for these flaws. The mishnah in Pirkei Avos tells us: "Do not judge your friend until you reach his place" (2:5). Hashem puts every Jew in a different place and gives him different strengths and trials, expecting from each and every Jew a different avodah and revelation of kedvod Shamayim. The mishnah warns us not to scrutinize and judge our friend because we don't know and definitely don't understand the place that he is in. We must be aware that every Jew has a pure and holy soul that seeks to do only good, but that each person has different trials and hardships in life and we don't know which avodah Hashem expects of him in his circumstances. A Yid is such an awesomely holy and profound being that we can't begin to understand the deep upheavals his neshamah endures! (Likutei Moharan 2, 1:14).

10 ועי' תוס' פסחים ק"ג: ד"ה שראה, דהק' דמה שייך כפיית יצר כיון דמצוה לו לשנאות, ותירצו כיון שהוא שונא אותו גם חברו שונאו כמים הפנים אל הפנים ובאין ע"י כך לשנאה גמורה יותר מלשם מצוה, ושנאה זו צריך לכוף! 11 על המשנה הזו של אבות נאמר באבות דר"נ (סו"פ יג) "והוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, כיצד? מלמד שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם, ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן כלום. אבל המקבל חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם." וכל כך למה? כי עם סבר פנים יפות נתן אדם לחברו את לבו, ולזה זקוק חברו - לתשומת לב, המתנה היא רק ביטוי לשימת לב, שחשבתו על חברי למה הוא זקוק, ומה יכול לשמחו. אבל כלי סבר פנים יפות מרוקנים את המתנה מתוכנה ויעורה - "כאילו לא נתן כלום". מאידך גיסא - סבר פנים יפות היא המתנה הגדולה ביותר שאפשר להעניק לזולת - "כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם" - כי נותנים לו את לבו. (ורבינו וצ"ל האריך בזה בדברים בקוני וידעת כי שלום אהלך פ"ד).

נאמר בארחות חיים לראש (אות נז) "אל יהיו פניך זועמות נגד עוברים ושבים, וקבל אותם בפנים מאירות", לא רק את אלה הבאים לביתו צריך לקבל בסבר פנים יפות, אלא גם בלכתי ברחוב אני צריך לשים לב שפני יהיו מאירים, כלפי מי הדברים אמורים "נגד עוברים ושבים" - אנשים שאיני מכירם חייב אני להאיר להם פנים! כדי ליישם דברים אלו אין צורך להפליג למרחקים, ראשית לממש זאת יבתוך גבולינו בבתינו ובבית המדרש, להאיר פנים לזולת, לשבור את מחיצות השנאה והפירוד.

צריך לדעת את האחריות של כל יחיד ויחיד בעבודת ה' בתוך מסגרת הפלל - הפך שנאת חנם, כי האוהב את המלך אוהב גם את עבדיו! וכן הזהיר האריז"ל לקבל לפני התפלה מצוה "ואהבת לרעך כמוך", וכך גם אומרים ב"לשם יהוד" לפני כל מצוה - עשייתה "בשם כל ישראל", כי עבודת ה' של היחיד יש לה חשיבות ומעלה רק כשהיא במסגרת הכלל. ועי' שבירת יצר שנאת חנם ורגש האחריות למען הכלל נזכה לבנות מחדש את יסודות אחרות כלל ישראל, וע"י כך נזכה ממילא לגאולה שלימה, לחזור למצב הטבעי של כלל ישראל, ולהדש את יסודות ביהמ"ק המושחתים על אחרות כלל ישראל.

43

The Power of Positive Thinking

VIEWING OTHERS IN a positive light is not merely the right and appropriate thing to do; it has the power to actually change reality. Our thoughts are a factual existence in creation that has great power. The way we perceive things affects them in a significant way. If we relate to the external, faulty part of our fellow Jews, that part will become stronger and more perceptible, while if we focus on the pure soul inside them, our thoughts will actually work to reveal the neshamah. To whom do they reveal it? To ourselves, to the person that we perceived in a positive way, and to all other Yidden around us. If we think negatively about our fellow Jew, considering him a lowly, base person, chas veshalom, his negative, external part will be strengthened and he will feel that he is bad and distant from Hakadosh Baruch Hu, R"l. But if we focus on his pure Jewish soul and see him as someone whom Hashem loves and whose neshamah yearns to be close to Hashem, our attitude will affect him and he will start to become aware of his neshamah and feel his intrinsic goodness. (See Sources and Additions, on p. 372.)

Reagan Hiller

Once your eye is attuned to seeing beauty where you once saw nothing but the ordinary, you can move further than you ever believed possible. There are three laws that govern our relationships with our fellow Jews. We must give them respect, speak well of them, and concern ourselves with their material needs. The opposite sort of relationship, one that far too many opt for, is benign neglect, distancing oneself from others who somehow don't measure up to what we would like them to be, and saying we are not our brother's keepers. When we open our hearts to see them as unique facets of God's infinity, then we realize that distancing ourselves is a great loss, not just for them, but most of all for us.